

# סיכום ספר שמואל א' פרק ב' - אקספוזיציה

אקספוזיציה - אמצעי ספרותי המכיל רקע והצצה לעלילת הפרק ואף הספר עצמו. האקספוזיציה מחולקת ל-4 חלקים:

**מקום** - המקום בו מתרחשת עלילת הפרק  
**זמן** - הזמן בו מתרחשת עלילת הפרק  
**דמויות** - הדמויות שהשפיעו ומושפעים מן עלילת הפרק  
**הבעיה** - רקע והצצה לבעיה המוצגת בעלילה והסיבה לסיבוך עלילת הפרק

או בקיצור מזד"ה.

לאחר קריאה ראשונה או שנייה של הפרק, נוכל להבין טוב יותר על האקספוזיציה, שמטרתה בפרק הספציפי הזה, היא לחשוף אותנו לראשונה לעלילת הפרק.

מקום - המקום בו מתרחשת עלילת הפרק הוא במקדש שילה ע"פ הפסוק הבא: וְהָיָה בְּכִיּוֹר אֱלֹהִים אוּ בְּקִלְחַת אוּ בְּפָרֹר כָּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמִּזְבֵּחַ יִקַּח הַכֹּהֵן בֹּךְ יַעֲשֶׂה לְכָל-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁילָה.

זמן - אנו לא יודעים לפי הפרק על זמן מסוים, או על תקופה מסוימת, אלא על העובדה כי בזמן עלילת הפרק מקדש שילה עמד איתן ובראשו עלי הכהן, לפי כך אנו נסיק כי הזמן בו עלילת הפרק מתרחשת הוא בתקופת מקדש שילה בראשות עלי הכהן.

דמויות - ישנם מספר דמויות מרכזיות, שבנוסף אליהן גם ה' כמובן נוכח בפרק, כמו בכל פרק בתנ"ך.

- חנה: חנה היא הדמות המרכזית של הפרק, בתחילתו היא מתפללת לה' תפילה גדולה, שמטרתה לשבח ולהודות לה' על שנתן לה להביא את שמואל לעולם. התפילה זכתה להיות חלקו המהותי של הפרק, וזכתה לכינוי "תפילת\שירת חנה".

- בני עלי: בני עלי חוזרים עם תפקיד גדול משהיה להם מפרק הקודם, הפעם הם חוטאים ומנצלים את מעמדם ככוהנים על מנת להשיג אוכל ולטמא את הקורבנות אשר אנשי שילה באים להקריב במזבח שילה לה'.

- עלי הכהן: עלי הכהן כבר זקן, אין לו כוח ואין לו סבלנות, גם כאשר שומע על מעשי בניו וחטאם, הוא נוזף בהם קלות ומעלים עין.

הבעיה - חפני ופנחס חוטאים ומטמאים את קורבנות מקדש שילה, ועלי, אביהם, נוזף בהם קלות, מבלי לטפל בשורש הבעיה בחומרה, ומחליט לאחר הנזיפה הקלה להעלים עין.

## סיכום ספר שמואל א' פרק ב' - תפילת חנה

אנו פותחים את הפרק לאחר תפילתה הראשונה של חנה לה', בה התחננה לילד כה חזק, ונדרה נדר שתקדיש את הילד לה'. ה' שומע את תפילתה ומחליט להעניק לה את שמואל, שנקרא ע"י חנה כך, משום שהשאלה אותו מה'.

בתחילת הפרק, אנו נחשפים לתפילה נוספת של חנה, הפעם אין ברצונה או במטרתה לבקש מה' דבר, אלא להודות לו על שהביא לה את שמואל ונענה לתפילתה הראשונה. במהלך התפילה, חנה מפארת את ה', ונעזרת באמצעי ספרותי הנקרא תקבולות, עליו יורחב בהמשך.

בני עלי, חפני ופנחס, מקבלים תפנית בעלילה, כאשר מבצעים חטא, ומטמאים את הקורבנות שהקריבו אנשי שילה לה' בכך שאוכלים מהם. אנשי שילה, שמודעים לחטא, מספרים ומודיעים לעלי על מעשי בניו, אך עלי הזקן, נוזף בהם קלות, כמעין "לא יפה..." וזהו. לאחר שנוף בהם, עלי העלים עין מן החטא, שכמובן המשיך.

ה' כעת מחשיב את עלי גם כחוטא על כך שהעלים עין, ובפרק הבא נקרא על תגובתו.

# סיכום ספר שמואל א' פרק ב' - אמצעים ספרותיים ולשוניים

תקבולות - תקבולות הם אמצעי ספרותי. ישנן 2 סוגי תקבולות -

תקבולת נרדפת: תקבולת נרדפת היא מוטיב או מסר שחוזר על עצמו בשינוי אדרת, כפעולת מילים נרדפות, ובכך מחזק את המוטיב המסתתר מאחוריה. אנו נחשפים למספר תקבולות נרדפות בפרקנו כחלק מתפילת חנה: "אין-קדוש כיהוה כי אין בלתך ואין צור כאלהינו. אל-תִּרְבוּ תִדְּבְרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֲתֶק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דְּעוֹת יְהוָה וְלֹא נִתְּכֶנּוּ עֲלֹלוֹת."

תקבולת ניגודית: תקבולת ניגודית היא מוטיב שסותר את עצמו בניגודיות, ובכך יוצר אי היגיון שמחזק טענה מסוימת. למשל, בפרקנו נעזרת חנה בתקבולת הניגודית כי גיבורים יפלו וחלשים ילחמו אם ירצה ה', ובכך מראה כי ההיגיון לא נקבע ע"י עצמו, אלא על ידי ה'. חנה נעזרת בעוד מספר תקבולות ניגודיות בתפילתה: קִשֶׁת גְּבִרִים חֲתִים וְנִכְשָׁלִים אֲזָרוּ חֵיל שְׁבָעִים בְּלָחֶם נִשְׁכְּרוּ וְרַעֲבִים חָדְלוּ עַד-עֶקְרָה יִלְדָּה שְׁבָעָה וְרַבַּת בָּנִים אֶמְלָלָה.

האות ה':

האות ה' מופיעה בפרקנו כה' המגמה והכיוון, ה' השייכות, וה' היידוע. "וַיֵּלֶךְ אֶלְקָנָה הָרִמְתָּה עַל-בֵּיתוֹ וְהִנֵּעַר הָיָה מְשֻׁרֵת אֶת-יְהוָה אֶת-פִּי עָלֵי הַכֹּהֵן... מַעִיל קֹטֵן תַּעֲשֶׂה-לוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלָתָה לוֹ מִיָּמִים יְמִימָה בַּעֲלוֹתָהּ אֶת-אִשָּׁהּ לְזַבֵּחַ אֶת-זֶבַח הַיָּמִים."

האות ו':

האות ו' מופיעה בפרקנו כו' ההיפוך ו-ו' החיבור. "וַתִּתְּפַלֵּל חָנָה וַתֹּאמֶר עֲלֵץ לִבִּי בִיהוָה רָמָה קִרְנִי בִיהוָה רָחֵב פִּי עַל-אוֹיְבֵי כִי שָׁמַחְתִּי בִישׁוּעָתְךָ. אֵין-קְדוֹשׁ כִּיהוָה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כְּאַלְהֵינוּ."

מספר טיפולוגי: אנו נתקלים בפרקנו במספרים הטיפולוגיים 7, 3, 2: "עַד-עֶקְרָה יִלְדָּה שְׁבָעָה וְרַבַּת בָּנִים אֶמְלָלָה... וְהִמְזַלֵּג שְׁלֹשׁ הַשָּׁנִים בִּידּוֹ... וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה-בָנִים וַשְּׁתֵי בָנוֹת..."